

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА**

СТАРОВОЙТ Олена Василівна

УДК 1:316.3]:008(043.3)

**ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ
ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СУСПІЛЬСТВА**

09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора філософських наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАН України, академік НАПН України
АНДРУЩЕНКО Віктор Петрович,
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, ректор.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, доцент
ДОБРОДУМ Ольга Вікторівна,
Київський національний університет культури і мистецтв,
професор кафедри філософії;

доктор філософських наук, доцент
ПОПОВИЧ Микола Дмитрович,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
завідувач кафедри історії, філософії та права;

доктор філософських наук,
старший науковий співробітник
САМЧУК Зореслав Федорович,
Інститут вищої освіти НАПН України,
головний науковий співробітник відділу політики та врядування у вищій освіті.

Захист відбудеться 30 травня 2016 року о 12.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д.26.053.16 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м.Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 28 квітня 2016 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

О.П. Кивлюк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Глобалізація та інформаційна революція, перехід від індустріального до постіндустріального суспільства породжують радикальні й незворотні зміни в усіх сферах суспільного та індивідуального життя людини, потребують трансформації самої людини, перегляду парадигми навчання і підготовки до життя, розвитку адаптаційних здатностей особистості засобами освіти. Швидка модернізація економіки, впровадження високих технологій у виробництво, розвиток інформаційно-комунікаційних технологій призводять до загострення проблем соціального, людського, інтелектуального, індустріального, природного, фінансового порядків, розриву усталених соціальних інтеракцій, розмивання традиційної системи соціальних ієрархій.

Людство, захоплене вихором безвідповідального, споживацького ставлення до природи та її багатств, опинилося на межі глобальної катастрофи, проблематичним стає виживання людини як виду, більш того, – виникає загроза втрати життя на Землі, природа стає залежною від людини й потребує її підтримки. Об'єктивна потреба людства – сталий розвиток, покликаний гармонізувати взаємоіснування соціуму та природи, зберегти глобальний баланс і відвернути цивілізаційну катастрофу.

Сучасний світ характеризується виникненням центрів регіональної напруженості, посиленням міжнародного тероризму, корупції, наркоманії, організованої злочинності, загостренням екологічних проблем тощо. Усе це актуалізує нагальність та необхідність суттєвого зміцнення та розкриття людського потенціалу і всебічного розвитку гуманітарної складової людської культури.

Розвиток людини, актуалізація активно-діяльнісного ставлення як до соціуму, так і до самої себе, прогрес культури є саме тим осердям, навколо якого концентруються інші соціальні пріоритети. Актуальними у цьому контексті постають пропозиції вчених і політиків щодо перетворення інтелекту на стратегічний ресурс розвитку цивілізації, подальший прогрес та вдосконалення суспільства знань, всебічний розвиток людини, впровадження інноваційної культури, здійснення своєрідного «культурно-інноваційного повороту» у всіх галузях суспільного виробництва.

Сучасний філософський загаль (як західний, так і вітчизняний), переживши захоплення досягненнями техніки на початку минулого століття, сьогодні впевнено зорієнтований на Людину, яка створює техніку, розробляє нові технології й користується ними у своїй культуротворчій діяльності. Поєднання «інноваційного розвитку суспільства» з «розвитком людських якостей», на наш погляд, найбільш вдало відображається поняттям «інноваційна культура». Наукові пошуки в царині формування та впровадження нововведень як у соціальній, так і в інших сферах життєдіяльності людини зараз знаходяться на вістрі осмислення новітнього цивілізаційного повороту людства. Перехід до нового способу життя, засадничою ідеєю якого є ідея сталого розвитку, актуалізує проблему формування нової системи ціннісних орієнтацій, що визначить світогляд усіх членів суспільства і, перш за все, молоді.

З огляду на це, безумовно актуальною є проблематика, присвячена всебічному соціально-філософському осмисленню феномену інноваційної культури особистості, визначенню його потенціалу як стратегії подальшого суспільного розвитку.

Ступінь наукового опрацювання проблеми. Термін «інноваційна культура» у соціально-філософському дискурсі досить популярний. У його основі – розуміння якості тих змін, які реалізувались у суспільстві в останні два-три десятиліття. Зміни, звичайно, були різними, проте акцентуємо увагу на тих, що мають позитивні наслідки. Розглядаючи культуру як «надбання людей у всіх галузях суспільного виробництва», не можна не помітити, що в останні роки суспільство змінило характер і стиль свого розвитку. Від традиційно-спокійного стилю, більшою мірою характерного періоду від закінчення другої Світової війни й до кінця ХХ століття, воно перейшло до так званого інноваційного розвитку. Цей перехід має такі ознаки, як зміна (прискорення) соціокультурної динаміки; інформаційна насиченість усіх суспільних процесів; глобальний взаємний зв'язок і залежність народів і культур; підвищення ролі людського чинника історичного процесу; прискорення впровадження наукових досягнень у соціальну практику; зміна ролі інтелекту у розвитку суспільства; підвищена увага до всього нового, прогресивного, перспективного тощо. Сьогодні можна впевнено стверджувати, що сучасна соціально-філософська наука віддзеркалює проблемність безпосереднього взаємозв'язку соціальних нововведень та форм соціального реагування на ці інновації.

Прагнучи до осмислення проблем формування та реалізації інноваційної культури, дисертантка звернулася до ідей Д. Белла, З. Бжезинського, М. Горкхаймера, Ю. Габермаса, В. Дайзарда, Р. Девіса, М. Кастельса, К. Каяма, М. Лумана, Д. Масуда, М. Мак-Люена, Кр. Мей, Дж. Нейсбіта, М. Пората, Т. Стоунера, А. Тоффлера, А. Турена, Дж. Томлінсона та ряду інших зарубіжних вчених.

Серед українських вчених, які тією чи іншою мірою вивчали дану проблему, слід назвати таких дослідників як В. Андрущенко, Т. Андрущенко, В. Бебик, В. Богданов, В. Вашкевич, В. Бех, О. Гомілко, Л. Губерський, Р. Додонов, О. Зернецька, М. Зубок, Т. Жижко, О. Кивлюк, О. Кравченко, В. Кремень, О. Литвиненко, Я. Любивий, В. Лях, В. Лук'янець, С. Макаренко, М. Михальченко, В. Муляр, В. Огнев'юк, Л. Озадовська, І. Предборська, Г. Почепцов, В. Савельєв, О. Уваркіна та інші.

Соціокультурна трансформація є предметом досліджень В. Андрущенка, Є. Головахі, М. Горлача, А. Кавалерова, М. Михальченко, Т. Розової, А. Ручки, В. Кременя, В. Гейця та ін.

Розвиток освіти як відповідь на потреби інформаційного суспільства та виклики глобалізації розглядається в роботах українських дослідників В. Воронкової, О. Скубашевської, С. Куцепал, С. Клепка, А. Кравченко та ін.

Разом з тим, додаткової дослідницької уваги, зокрема в контексті розгортання сучасного філософського дискурсу, потребують теоретико-методологічні підвалини дослідження і аналізу інноваційної культури. Феномен інноваційної культури як складової загальної культури вивчали В. Буйко, Б. Лісін, А. Ніколаєв. Педагогічні умови та методики її формування розглянуто

в працях В. Авраменко, О. Амацьєвої, Н. Гавриш, О. Козлової, Р. Миленкової, Ю. Ситник. Особливості професійної, педагогічної, психологічної та інноваційної культури висвітлюються в працях Г. Балла, М. Бастуна, І. Дичківської, С. Іванової, Л. Штефан, Я. Коломінського, М. Обозова, В. Рибалки, З. Становських, Н. Чепелевої та ін.

Питання визначення сутності інноваційної культури, оцінки її значення для забезпечення конкурентоспроможності та підвищення ефективності діяльності господарських суб'єктів присвятили свої праці С. Биконя, С. Ілляшенко, О. Ніколаєв, В. Носков, А. Поскряков, Н. Краснокутська, Л. Холодкова, Ю. Шипуліна, Б. Лісін, Н. Кузнєцова та ін. Щодо теоретичних проблем регулювання інноваційної діяльності серед вітчизняних науковців відмітимо роботи В. Александрова, А. Гальчинського, В. Гейця, М. Дмитренка, В. Балабанова, С. Єрохіна, М. Крупка, А. Махмудова, М. Мельникова, В. Найдьонова, Л. Нейкова, А. Поручника, Д. Черваньова, Н. Чухрай тощо.

Далеко неоднозначно у наявній літературі трактується особистість як головний суб'єкт і об'єкт інноваційної культури; інноваційні (творчі) здібності (компетенції) та бажання особистості як головна умова для її утвердження як суб'єкта інноваційної культури; становлення суб'єкта інноваційної культури. Поглибленого аналізу потребують умови формування та функціонування інноваційної культури особистості; основні сфери її реалізації у демократичному суспільстві; головні чинники формування інноваційної культури особистості в українському суспільстві. Вплив тоталітаризму на розвиток особистості та формування гуманістичної перспективи для суспільства досліджували В. Ярошовець, М. Чабанна, М. Остапенко, В. Галяцький, П. Кравченко, О. Бородій, О. Андрієнко, Н. Латигіна, В. Пазенок, П. Петровський, О. Мазур, Л. Ордіна, Е. Фром, В. Келле. Особливе значення має дослідження психологічних засад формування інноваційної культури особистості, соціальних стандартів та етики її реалізації; правової регуляції процесу формування та реалізації інноваційної культури особистості; ролі освіти у її формуванні та розвитку у трансформаційному суспільстві.

Культуротворчу природу людини як особливого феномену творчого процесу розглядають дослідники В. Леонтєєва, Г. Герасимович, О. Сушій та ін. Розвиток світогляду людини як творця культури знаходить вияв у працях Н. Богданової (культура життєтворчості особистості), Г. Пономарьової (формування інноваційної культури педагога у ВНЗ).

Аналізу процесу людського життя, його структури, вивченню соціокультурних і соціально-психологічних аспектів життєвого шляху, впливу їх на особистість присвячені розвідки таких дослідників, як: І. Дичківська (інноваційні педагогічні технології), О. Пометун (сутність та результати навчання), С. Рубінштейн, К. Абульханова-Славська, С. Реттих (досліджуються різні властивості особистості в їх розвитку), М. Найдич (творчість та культура в документах ЄС), Р. Швай, М. Журба (сучасна конфігурація культури), Н. Язан (формування творчої особистості учителя початкової школи у процесі використання інноваційних технологій) та ін.

Недостатньо повна наукова інтерпретація та дослідження цих, а також деяких інших проблем розвитку інноваційної культури, які могли б стати

концептуальною основою для дослідження у цій галузі, обумовили вибір теми та спрямованості дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дана робота пов'язана із темою дослідження кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова «Філософські засади єдності гуманітарних, природничих і технічних завдань в освіті сучасного вчителя» (затверджено наказом Міністерства освіти і науки України № 732 від 27 жовтня 2006 року та рішенням Вченої ради Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 5 від 22 грудня 2006 року). Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 6 від 26 грудня 2012 року).

Мета і завдання дослідження. Основною метою дисертаційної роботи є формування цілісної соціально-філософської концепції сутності, особливостей та ролі інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства.

Для досягнення мети поставлено такі **завдання**:

- виявити теоретико-методологічні засади дослідження феномену інноваційної культури у світлі новітніх філософських парадигм;
- уточнити зміст понять «інновація», «інноваційна культура», виявити особливості класифікації інновацій у соціально-культурному просторі;
- дослідити специфіку сучасних соціокультурних глобальних процесів, проаналізувати їх взаємодію з локальними трансформаціями, які створюють виклики дискурсу інноваційної культури особистості;
- репрезентувати магістральні парадигмально-концептуальні пошуки сучасного соціально-філософського дискурсу; дослідити можливості використання останніх як методології аналізу феномену інноваційної культури особистості;
- розкрити природу та сутність суб'єкта інноваційної культури – особистості;
- здійснити соціально-філософський аналіз природи, головних сфер та чинників демократичного середовища як основних передумов формування та функціонування інноваційної культури особистості;
- встановити особливості дослідження психологічних засад формування інноваційної культури особистості;
- охарактеризувати соціальні стандарти та окреслити етичні чинники реалізації інноваційної культури особистості;
- уточнити межі теоретичного та практичного, економічного та соціально-політичного, правового та організаційного вимірів інноваційної культури та з'ясувати специфіку їхнього впливу на особистість та соціум;
- виокремити та проаналізувати проблеми правової регуляції процесу формування та реалізації інноваційної культури особистості;
- проаналізувати філософію нової освітньої парадигми розвитку (формування) інноваційної культури особистості, розкрити роль освіти у розвитку креативності особистості; визначити та дослідити проблеми оптимізації співвідношення традицій та інновацій в контексті становлення

інноваційної культури;

- розвинути філософські положення стосовно можливостей понятійної дефініції та подальшого усвідомлення можливих проявів інноваційної культури.

Об'єктом дослідження є інноваційна культура як соціальний феномен.

Предметом дослідження є соціально-філософські основи формування інноваційної культури особистості в умовах сталого людського розвитку.

Методологічна база дослідження обумовлена специфікою предмета дослідження, що передбачає поєднання системного, культурно-історичного, соціокультурного підходів, завдяки чому здійснюється дослідження сутності інноваційної культури загалом та виокремлення специфіки інноваційної культури особистості зокрема.

Дисертаційне дослідження базується на таких основних принципах наукового пізнання як об'єктивність, системність, історизм, практика, сходження від абстрактного до конкретного і навпаки.

У якості основних методів дослідження застосовувались: 1) метод діалектики, який уможливив представлення предмету дослідження у всіх його взаємозв'язках і взаємозалежностях; 2) метод системного аналізу, який дозволив проаналізувати взаємний зв'язок елементів інноваційних процесів як процесу цілісного, системного; 3) історичний метод, що дозволив прослідкувати генезу соціальних та освітніх інновацій в їх історичній ретроспективі; 4) порівняльний метод, за допомогою якого здійснено компаративний аналіз модернізації освіти в різних країнах європейського простору; 5) метод герменевтики, що дозволив проникнути у внутрішню структуру процесу формування інноваційної культури та ін.

Використання загальнонаукових методів (аналіз, синтез, ідеалізація, порівняння, узагальнення, класифікація) забезпечило комплексне дослідження змісту поняття «інноваційна культура» у сучасних філософських та соціально-гуманітарних розвідках. Аналіз джерельної бази дослідження будується на компаративному, герменевтичному та критичному підходах.

Для досягнення мети дослідження – соціально-філософської концептуалізації сутності, особливостей та ролі інноваційної культури в умовах сталого людського розвитку – застосовується метод теоретичного моделювання.

Наукова новизна дисертації полягає в тому, що **вперше** запропоновано системний теоретичний аналіз інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства на тлі переходу до нового цивілізаційного етапу історії людства. Використання міждисциплінарного підходу дозволило здійснити соціально-філософське обґрунтування евристичної, когнітивно-комунікативної, праксеологічної, нормативно узгодженої стратегії інноваційної культури особистості. Наукову новизну конкретизовано в таких **теоретичних положеннях**, які виносяться на захист:

Вперше:

- запропоновано дефініцію «інноваційної культури» як поняття, що характеризує креативність особистості в сфері мислення, сенсорики та практичної діяльності, що детермінує спрямованість на пошук та реалізацію шляхів, ресурсів,

способів модерного розвитку суспільства на основі гуманітарних пріоритетів та цінностей; доведено, що інноваційна культура сприяє становленню особистості як автономного, відповідального суб'єкта смисло- та соціотворення, здатного оперативно реагувати на виклики сучасності, самотрансформуватися і змінювати суспільство на засадах гуманізму, справедливості та демократії;

- обґрунтовано, що основним суб'єктом (і одночасно об'єктом) інноваційної культури постає людина як особистість, працею (діяльністю) якої й для якої ця культура створюється; як творець, носій (суб'єкт) і одночасно споживач (об'єкт) інноваційної культури людина має загальні і особливі характеристики;

- сформульовано засадничі когнітивно-комунікативні вимоги, завдяки яким особистість здатна бути відкритою до соціальних та екзистенційних новацій, володіти розвинутим окоміром (мати досконале відчуття перспективи), репрезентувати критичне та прогресивне мислення у просторі раціонального дискурсу, проявляти здатність до сприйняття та впровадження інновацій у всі сфери суспільного та індивідуального життя;

- наголошено на необхідності розвитку та визначені основні напрями «інноваційної освіти», яка забезпечить демократизацію та інформатизацію освітнього процесу, гуманізацію освіти, діалогічність, дискурсивність та пошуковість у системі освіти.

Уточнено:

- тезу про демократичне середовище як основну умову формування та функціонування інноваційної культури особистості, оскільки тоталітарні режими виступають не лише стримуючим, але й спотворюючим фактором, що впливає на інноваційні імпульси особистості, маніпулює культуротворчою діяльністю людини в інтересах правлячого режиму;

- значення демократії як умови інноваційності, креативності та творчого злету особистості; розуміння основних сфер та чинників формування та реалізації інноваційної культури особистості; демократичний режим надає можливості широкого використання інноваційних технологій, сприяє розвитку інноваційної культури особистості, оскільки гарантує право громадян на використання природних ресурсів, доступу до нововведень та позбавляє можливості домінування над економічною та політичною сферами суспільства окремих політичних акторів (груп) чи економічних гравців (корпорацій).

- теоретичні і практичні передумови та специфіку сучасних глобальних процесів у соціальному, комунікативному, праксеологічному, когнітивному контекстах, а також їх взаємодія з локальними трансформаціями, завдяки чому утворюються нові виклики формуванню та функціонуванню інноваційної культури особистості;

- класифікацію інновацій, згідно з якою вони поділяються на види за п'ятьма основними критеріями: 1) об'єктному (інновація постає об'єктом науково-технічних досягнень), 2) процесному (інновація – комплексний процес, спрямований на вироблення споживчих вартостей); 3) об'єктно-утилітарному (акцент робиться на здатності нововведення якомога повніше відповідати потребам суспільства); 4) процесно-утилітарному (нововведення визначається як комплексний процес створення, розповсюдження та практичного використання нового засобу); 5) процесно-фінансовому (інвестування в

новації). Також розрізняють базисні інновації (значні винаходи та нововведення, що створюють основу формування напрямків діяльності та виробництва); покращуючі інновації (середні та незначні винаходи в межах певного науково-технічного циклу); псевдоінновації (або неефективні для суспільства, або приносять негативний ефект).

Набули подальшого розвитку:

- розуміння психологічних засад формування та реалізації інноваційної культури особистості, оскільки цей процес багато в чому залежить від психологічного стану особистості, її суб'єктивної налаштованості на творчість; психологічно рутинна особистість інноваційною діяльністю займатись не буде; виявлення та осмислення можливостей подолання соціально-психологічних бар'єрів щодо інноваційної діяльності особистості, уникнення загрози «емоційного вигорання» особистості, подолання невпевненості у ході формування інноваційної особистості;

- положення про соціальні стандарти та етику реалізації інноваційної культури особистості, їх визначеність загальнолюдськими цінностями у поєднанні з національно-культурними особливостями;

- розуміння проблем правової регуляції процесу формування та реалізації інноваційної культури особистості, освітньої парадигми її розвитку;

- визначення ролі освіти у формуванні креативності особистості, формуванні та розгортанні її творчого потенціалу; розуміння ролі та значення традицій в українській освіті в контексті її модернізації та трансформації, становлення інноваційної культури, оскільки критичне переосмислення традицій і поміркований підбір інноваційних орієнтацій європейського освітнього простору стає головним завданням педагогічної теорії та освітньої практики.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці цілісної філософської концепції інноваційної культури особистості, що уможливорює розвиток нового наукового напрямку і може виступати теоретико-методологічною базою подальших наукових досліджень, використовуватися при розробці та підготовці навчальних програм, методичних матеріалів та планів семінарських занять із навчальних курсів «Соціальна філософія», «Філософська антропологія», «Філософія освіти» та низки спецкурсів.

Важливе **теоретичне значення** має репрезентоване в дисертаційному дослідженні поглиблене розуміння демократичного середовища як основи формування та розвитку інноваційної культури, визначення суперечливо-деформованого характеру її формування та функціонування в умовах існування тоталітарних режимів; аналіз основних сфер та чинників розвитку інноваційної культури, психологічних та правових засад її позиціонування. Наукове значення має також обґрунтоване автором положення про соціальні стандарти та етику реалізації інноваційної культури, освіти та науки як основні чинники її формування.

Особистий внесок здобувача полягає у комплексному дослідженні феномену інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства. Дисертація представляє собою кваліфікаційне наукове дослідження, що базується на результатах, які отримані автором особисто.

Кандидатська дисертація «Економіка знань у стратегії інноваційного розвитку освіти» (спеціальність 09.00.10 – філософія освіти) була захищена у 2010 р., її матеріали у тексті докторської дисертації не використовуються.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення та висновки дисертаційного дослідження вивірялись в процесі практичної роботи автора в вузі. Також вони обговорювалися на засіданні кафедри соціальної філософії та філософії освіти Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова та в низці міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій, а саме: VI Міжнародна науково-практична конференція «Освіта та наука в умовах глобальних викликів» (м. Сімферополь-Судак, 2013 р.); VII Міжнародна науково-практична конференція «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» (м. Київ-Ялта, 2013 р.); Всеукраїнський науково-методичний семінар «Інноваційні технології в дошкільній освіті України: дитина в комп'ютерно-ігровому середовищі» (м. Київ, 2013 р.); «Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій» (м. Суми, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Ціннісні орієнтації та світоглядні позиції людини в контексті сьогодення» (м. Київ, 2013 р.); «Інноватика в екології: освіта та виховання» (м. Київ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка» (м. Суми, 2014 р.); «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання» (м. Одеса, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Європейська модель розвитку українського суспільства: стратегічні пріоритети розвитку та інноваційні рішення» (м. Одеса, 2014 р.); Круглий стіл: «Історична пам'ять і сучасність в контексті патріотичного виховання молоді» (м. Путивль, 2015р.).

Публікації. Основні положення дисертації відображено у авторській (одноосібній) монографії та 34 наукових публікаціях, з яких 16 статей у фахових виданнях України з філософських наук, 4 статті опубліковані у наукових закордонних виданнях та наукових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз, а також 14 публікацій у інших виданнях.

Структура дисертації. Відповідно до мети та завдань дослідження робота складається із вступу, п'яти розділів, поділених на підрозділи, висновків та списку використаних джерел (454 позиції). Загальний обсяг дисертації – 421 сторінка, основна частина дисертації – 370 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність дослідження та аналізується ступінь розробленості проблем, пов'язаних із феноменом інноваційної культури, у вітчизняному та зарубіжному філософсько-світоглядному та науково-практичному дискурсі. Формулюються мета та завдання, об'єкт і предмет, окреслено методологічні засади дослідження, сформульовано положення наукової новизни, репрезентується його теоретичне та практичне значення, можливість застосування з метою інноваційного розвитку різних сфер соціального функціонування, надані відомості щодо апробації і публікації результатів дисертаційної розвідки. З урахуванням необхідності повноцінного розкриття проблематики, поставленої у завданнях, обґрунтовується обсяг та

структура дисертаційного дослідження.

У першому розділі «Інноваційна культура особистості як соціально-філософський феномен» уточнено ключові поняття дисертаційного дослідження, аналізується джерельно-теоретична основа вивчення феномену «інноваційна культура» у сучасному соціально-філософському дискурсі, здійснюється рефлексія з приводу особистісно-феноменологічної та об'єктивно-аксіологічної природи феномену інноваційної культури, а також визначено необхідний методологічний інструментарій.

У підрозділі 1.1. «Понятійно-методологічний інструментарій дослідження інноваційної культури особистості в умовах суспільства сталого розвитку» підкреслюється, що ефективно реалізувати інноваційні програми та досягнути бажаних результатів їх впровадження в освітній сфері можливо лише за умови створення відповідного сприятливого середовища, головним компонентом якого виступає інноваційна культура, що забезпечує відповідне сприймання людьми нововведень, а також їх готовність та здатність генерувати, підтримувати й використовувати інноваційні продукти у всіх сферах життя і діяльності людини та суспільства.

Генеza інноваційної культури пов'язана з розвитком креативності та творчих здібностей освітян, підтримкою керівництвом інноваційних проєктів, починаючи від зародження ідеї інновацій до її комерціалізації (продаж інноваційних виробів або послуг). Становлення інноваційної культури соціуму є одним із найголовніших пріоритетів інноваційної політики в країні.

Значення для суспільства інноваційної культури суттєво зростає у біфуркаційні моменти переходу від індустріального типу економіки до «економіки знань». За цих умов необхідним вбачається розвиток суспільства в цілому, а також трудових колективів підприємств у напрямі формування стійкої традиції адекватно сприймати нове, бути здатними й готовими до комплексного застосування інноваційних технологій та стратегій в інтересах усього суспільства та загального прогресу.

Аналізуючи наявну на сьогодні масу дефініцій категорій «культура» та «інновація», доведено положення про те, що вони генетично взаємопов'язані, адже культура загалом виявляє певний етап духовного і матеріального розвитку суспільства і людства, а інновація слугує внутрішнім механізмом такого розвитку, руху культурних форм, їх закономірних, еволюційних та революційних змін. Здійснивши розгляд даних категорій з точки зору сучасної філософії, соціології, психології, культурології, формулюється інтегральна категорія – «інноваційна культура», яка має множинне та міждисциплінарне звучання, тим самим значно актуалізуючи підняту в дисертаційному дослідженні проблематику.

Множинність теоретичних визначень категорії «інноваційна культура» зумовлена складною внутрішньою структурою даного феномену. З одного боку, науковці наголошують на соціальній природі інноваційної культури як окремої складової загальної культури соціуму. З іншого – не можна не актуалізувати і особистісне значення даного феномену, адже саме людина в різних вимірах своєї життєдіяльності та творчої самореалізації постає ключовим суб'єктом інноваційних змін у культурі. Спираючись на ці два

тлумачення категорії «інноваційна культура», у дисертації інтегративно визначаються ключові смислові патерни розуміння цього явища, серед яких основними є: ціннісна орієнтація соціуму та особистості на постійне креативне перетворення оточуючої дійсності та духовного наповнення культурного середовища; розвиток у суб'єктів (організованих та індивідуальних) культурного розвитку здатності до творчого, інноваційного стилю мислення та дії; наповнення освітнього середовища ідеологією та аксіологією інноваційного розвитку; привнесення інноваційних принципів у середовище професійної підготовки спеціалістів, у процес набуття особистістю професійно-особистісних компетенцій.

Ще однією сутнісною властивістю інноваційної культури визначено її інтегральну функцію у поєднанні духовних та матеріальних вимірів культури загальносуспільної і культури творчого самовияву окремої особистості. Інновація передбачає як творчу напругу та звільнення креативної енергії, так і втілення творчості на соціально-виробничому, суспільно-перетворюючому (тобто матеріальному) рівні. Тобто інновація, а відповідно й інноваційна культура, стали сьогодні феноменами, які дозволяють соціуму та особистості реалізовувати духовно-творчий потенціал, об'єктивуючи його в соціально-корисний та прогресивний результат. Саме така інтегративно-функціональна здатність інноваційної культури стає ключовим предметом розгляду цього феномену в дисертації у різних вимірах: феноменологічному, аксіологічному, праксеологічному, соціально-філософському, культурологічному, психологічному, соціально-правовому та освітньому. При цьому загальним теоретичним спрямуванням дослідження є концептуально-теоретичне вивчення глибинного значення інноваційної культури саме для особистості в усіх формах її творчо-креативної самореалізації.

Визначивши соціально-новаторську та особистісно-гуманістичну сутність інноваційної культури, в дисертації формується перелік ключових принципів, що визначають внутрішню сутність та структурно-функціональні виміри даного феномену. Серед них ключовими є: чіткість у формулюванні цілей інноваційної діяльності; усвідомлений характер конституювання та пріоритетності цілей; зосередженість на результаті; вільний обмін ідеями, а також моделями їх впровадження; толерантність у сприйнятті нового та можливих невдач; заохочення ініціативи й творчого пошуку особистості; категорична недопустимість будь-якого насильного нав'язування ідей людині. Таким чином, викладене вказує на органічну єдність феноменів інновацій і культури, оскільки інноваційна культура є духовним джерелом інноваційних стратегій соціуму. Вона проявляється і як чітко спланована позиція соціуму, і як особистісна позиція досягнення власної модернізації, що забезпечує гармонійну взаємодію соціальних інститутів та окремих індивідів, і є провідною силою реалізації творчих можливостей особистості. Саме творчість, креативність, структурованість виступають принциповими показниками інноваційної культури соціуму.

У підрозділі 1.2. «Особистість як суб'єкт і об'єкт інноваційної культури» обґрунтовується, що основним суб'єктом інноваційної культури (і, одночасно, об'єктом) є особистість, працею (діяльністю) якої й для якої

культура створюється. Як творець, носій (суб'єкт) і одночасно споживач (об'єкт) інноваційної культури людина має загальні і особливі характеристики. Культура є реалізацією людської творчості й волі. Звідси випливає розмаїття форм культурного розвитку. Однак культура є закріпленою в тих символічних формах, які кожне покоління отримує у спадок від попередніх. Надіндивідуальна логіка культури не залежить від бажання окремої людини; справедливо буде сказати, що культура, зрештою, теж творить людину. Проте слід урахувати, що культура виступає продуктом суто людської творчості, адже через неї особистість відкриває, змінює світ та саму себе. Тому людина виступає як творцем, так і «витвором» культури.

Процес культуротворення – це не тільки і не стільки привнесення у світ чогось принципово нового, а швидше генерація наявного смислу буття в світі культури, адже такий особовий світ має власну структуру, співмірну із цінностями самої людини. Тому культуротворення є способом збереження особової ідентичності через засвоєння та трансформацію культурних форм і культурних смислів, тобто їх інтеріоризацію, відкриття «для себе». Можна говорити про тотожність особистого саморозвитку із процесом перетворення свого життя на «буття-в-культурі». Культура як феномен особистісного буття визначає якісні показники розвиненості особистості в її цілісності, що формується на основі освоєння людиною культурного досвіду соціуму в усіх сферах життєдіяльності, знаходячи вияв у діяльності особистості і результатах цієї діяльності. Як важливий складник загальної культури, інноваційна культура виявляє себе у створенні нових потенцій для самореалізації людини на засадах творчості.

Особливо важливо підкреслити, що інноваційна культура є інтегральним для людини чинником поєднання таких наріжних для формування особистості факторів як духовність і творчість, воля та мораль, знання й переконання, цінності та світоглядні орієнтири. Інноваційна культура сприяє перетворенню людини з індивіда на особистість, дозволяє повноцінно виявити свій творчий, психологічний, комунікативний, гносеологічний, екзистенціальний, креативно-вольовий та суспільно-громадський потенціал. З одного боку, людина, будучи творцем, постає як суб'єкт інноваційної культури, а з іншого – саме остання формує творчо-енергетичний та аксіологічно-смісловий потенціал особистості, що робить людину об'єктом впливу з боку інноваційної культури, котра формується під тиском конкретних соціально-історичних, культурних, цивілізаційних обставин. Таке амбівалентне співвідношення особистості та інноваційної культури є ключовою проблемою, що всебічно аналізується в даному розділі дисертації.

Використовуючи такий загально-концептуальний підхід, проблема суб'єкт-об'єктної природи особистості в рамках інноваційної культури розглядається у розрізі різних сфер, де людина має можливість повноцінно, конкретно-практично використовувати власний інноваційно-творчий потенціал. Серед них в якості основних у дисертації розглядаються: пізнавальна, професійна, економічно-виробнича, правова, технічно-цивілізаційна, соціально-структурна (в якості людського капіталу). Успішність реалізації особистісних стратегій у зазначених сферах індивідуально-соціального буття на

основі самовдосконалення особистісної інноваційної культури насамперед визначається загальними умовами для утвердження особистості як суб'єкта інноваційної культури. Інноваційно-творчі компетенції, орієнтації та бажання особистості можуть бути визначені як головна умова для її утвердження як суб'єкта інноваційної культури. Особливим же чинником формування особистості як суб'єкта інноваційної культури у дисертації визначається такий духовний феномен як глибинне відчуття особистісної свободи, на якому й ґрунтуються енергетично-вольові, екзистенційні, творчо-креативні, психологічно-адаптивні критерії сформованості особистості як носія високого рівня інноваційної культури. У той же час, у системі інноваційної культури особистість постає не тільки суб'єктом, але водночас й об'єктом. Як об'єкт інноваційної культури особистість має бути відкритою до всього нового, мати відчуття перспективи, прогресивне мислення і здатність до сприйняття та впровадження інновацій у всі сфери суспільного та індивідуального життя.

Водночас зазначимо, що відкритість особистості до всього нового не означає некритичного сприйняття будь-яких новацій та одночасного заперечення всіх традицій. Розвинена особистість завжди має бути як зверненою до нового, тим самим спрямовуючи себе у майбутнє, так і усвідомлювати значення попередніх здобутків, зберігаючи зв'язок з минулим. Така нерозривна єдність розкриває діалектичну взаємодію традицій та новаторства в розвитку інноваційної культури, об'єктом впливу якої постає особистість. Отже, розвиток особистості як головного носія (суб'єкта) і споживача (об'єкта) інноваційної культури є тривалим процесом, що має комплексний характер. Ґрунтуючись на загальних засадах людської культуротворчості, інноваційна культура водночас має свій особливий зміст, що безпосередньо впливає на становлення особистості в умовах динамічного розвитку сучасної цивілізації. Засадами процесу становлення особистості як суб'єкта інноваційної культури постають творчі здібності та бажання самої особистості. Саме розвиток цих здібностей, що втілюється в інноваційних компетенціях, забезпечує зростання особистості як творця культури. Як суб'єкт інноваційної культури, особистість є вільною у виборі культурних цілей, засобів культуротворчості, що дає змогу досягати нові гуманістичні смисли інноваційної культури, тим самим утверджуючи їх як пріоритети розвитку сучасного суспільства. Водночас особистість постає й об'єктом культурного впливу, відкритим зовнішньому світу, що забезпечує перспективу її подальшого розвитку в напрямі удосконалення власного мислення, сприйняття та впровадження інновацій у всі сфери суспільного та індивідуального життя. Подолання байдужості як головної перешкоди на шляху культуротворчості створює можливості для подальшого примноження здобутків інноваційної культури.

У другому розділі «Інноваційна культура особистості як об'єкт соціально-філософської рефлексії» здійснено порівняльний аналіз того, як може формуватися і функціонувати інноваційна культура особистості в умовах тоталітарних і демократичних суспільств, а також визначено переваги та суперечності демократії як середовища розвитку і впровадження інновацій; здійснено концептуально-теоретичну ретроспективу особливостей

функціонування інноваційної культури у таких сферах як виробництво, економіка, політика, громадська діяльність, побут, сім'я, наука, освіта тощо.

У підрозділі 2.1. «Демократія як необхідна умова розвитку інноваційно-спрямованої особистості» зазначається, що інноваційна культура може існувати (формуватись та функціонувати) тільки в умовах демократичного середовища. Тоталітарні режими не лише стримують, але й спотворюють інноваційні імпульси особистості, часто маніпулюють культуротворчою діяльністю людини в інтересах правлячого режиму. Демократія навпаки - не лише формує середовище вільної творчості, але й сприяє культурній самореалізації особистості. Саме у демократичному суспільстві культуротворча діяльність набуває дійсних ознак інноваційності, креативності та творчості. На основі розгорнутого компаративного аналізу зроблено низку висновків про те, яким чином впливають владно-управлінські та соціально-громадянські чинники на становлення інноваційної культури сучасної людини.

Насамперед, підкресливши суперечливо-деформований характер формування та функціонування інноваційної культури в умовах тоталітарного режиму, виокремлено конкретні перепони, що існують в нашій країні як в посттоталітарному суспільстві щодо досягнення високого рівня інноваційної активності і культури українського населення. Визначено основні причини і фактори пригнічення інноваційної активності громадян за умов тоталітарного режиму, серед яких основними є: всебічний контроль з боку владної партії і державних структур із заборонаю будь-якого виходу за межі владної ідеології; активність населення можлива лише в рамках дозволених владою форм і напрямів діяльності; безальтернативність мислення; відчуття негативних наслідків чи, навіть, покарання за прояв особистої творчо-інноваційної ініціативи; тотальна забюрократизованість будь-якого виду діяльності – від виробничо-економічної до культурно-творчої. Ці та інші негативні чинники тоталітарного характеру зберігаються в рудиментарних формах і в сучасній Україні. Саме їх подолання, з нашої точки зору, має стати першим кроком на шляху становлення нового типу суспільної свідомості українців, що ґрунтуватиметься на вільній творчій ініціативі та інноваційній активності осіб, їх добровільних асоціацій та союзів, розбюрократизованій освіті і культурній сфері, вільному ринковому підприємництву.

Окрім того, обґрунтувавши потребу в демократії як потребу свободи творчості і вільного розвитку особистості, доведено, що саме за умов демократичного соціального ладу і владно-політичного управління уможлиблюється найбільш повноцінне забезпечення реалізації таких прав людини як право на вільне самовираження, свободу совісті і творчості, а також створюються передумови для відповідального ставлення особистості до інновацій, що нею здійснюються. Прагнення до свободи творчості – невід'ємна властивість людини, яка в сучасних цивілізаційних умовах реалізується саме шляхом інноваційної діяльності.

Таким чином, дослідивши головні ознаки демократичного середовища як середовища формування та реалізації «інноваційної культури» особистості, підкреслено, що особливу роль серед таких ознак відіграють наступні: джерело

демократії – не нав’язана «згори» ідеологія, а ініціатива «знизу», яка може бути дієвою та ефективною виключно в інноваційній формі; гуманістичність та орієнтація демократично-інноваційної ініціативи на загальнолюдські цінності; принцип демократичного плюралізму; активнучасницька природа демократії; відкритість і діалогічність демократичного середовища. Ці ознаки демократичного середовища, на нашу думку, сприяють активному розвитку інноваційної активності всіх його суб’єктів, а також чинять позитивний ціннісно-смысловий, системно-структурний і комунікативно-громадський вплив на формування інноваційної культури особистості.

Зрештою, довівши існування значних суперечностей процесу формування та функціонування інноваційної культури у недемократичному середовищі, особливо в країнах із трансформаційним характером соціального функціонування, виявлено основні причини таких суперечностей. Однією з головних причин низького рівня інноваційної наснаги в посттоталітарних країнах є «запозичувальна» модель упровадження демократичних перетворень, яка веде до пасивності, абсентеїзму населення, а також формує усвідомлення того, що й інновації як і демократію можна просто «привнести» із-за кордону. Особливою небезпекою для забюрократизованих державних машин управління в пострадянських республіках є ще й скочування до охлократії, за якої важко буде сподіватися на інноваційні прориви в середовищі тотальної безграмотності і некомпетентності. Зрештою, страшною небезпекою для інноваційного розвитку нашого суспільства є імітаційний характер демократизаційних перетворень, коли населення вдовольняється пустопорожньою демагогією еліти, що проголошує неіснуючі досягнення. Така ситуація також знесилює інноваційно-креативний потенціал соціуму. Подолання перелічених негативних тенденцій в аспекті формування і функціонування інноваційної культури українців лежить в руслі освітнього, просвітницького, культурно-інноваційного розвитку населення, що має відбуватися на основі демократично-гуманістичних принципів.

У підрозділі 2.2. «Концептуально-теоретичний аналіз особливостей функціонування та основні сфери реалізації інноваційної культури особистості» аналізуються основні матеріальні і духовні прояви соціального функціонування і особистісної життєдіяльності, визначається, яким чином інноваційна культура особистості впливає на розвиток перелічених сегментів. Насамперед, дослідивши особливості функціонування інноваційної культури у сфері безпосереднього (матеріального) виробництва, а також специфічні характеристики розвитку ринково-економічних процесів в Україні, доведено необхідність значного зростання інноваційного сектору національної економіки, без якого Україна і надалі за всіма показниками буде все більше відставати в економічному розвитку від світових країн-лідерів. У зв’язку з низькою інноваційною культурою населення сучасні показники інноваційних запроваджень на виробництві і в сфері управління економічними процесами в Україні не відповідають жодним стандартам, прийнятим у розвинених країнах. У цьому аспекті надзвичайно важливо усвідомлювати, що не піднявши завдяки ефективному використанню освітніх, виховних, наукових засобів загальну інноваційну культуру населення, наша держава обов’язково опиниться серед

аутсайдерів глобального знаннево-інформаційного суспільства. Враховуючи це, одним із головних комплексних завдань, що постає перед національною громадою освітян, діячів культури, підприємців і промисловців, є виховання якісно нового рівня інноваційного мислення широких мас українського населення, що є ключовою умовою підготовки людського капіталу, який відповідав би всім вимогам розвитку сучасної ринкової економіки.

Підкресливши нагальну потребу функціонування інноваційної культури особистості в політичній сфері суспільного життя, обґрунтовано особливу необхідність підвищення рівня політичної та громадянської грамотності, освіченості і культури українців, які волею історичної долі опинилися в рамках трансформаційного суспільства. Успіх же демократизаційних трансформацій сьогодні безпосередньо залежить від того, наскільки продуктивно наші громадяни зможуть реалізовувати власний громадський і соціально-політичний креативний потенціал. Політична еліта та державна бюрократія, що в загальних рисах залишилася Україні від колишнього Радянського Союзу, неспроможні реалізовувати справжню демократизацію всіх сфер соціально-політичного на національно-громадського життя. У зв'язку з цим, саме від рівня інноваційної наснаги громадянського суспільства, яке тільки зароджується в нашій країні, залежить ефективність демократичних державотворчих реформ в Україні.

Окрім того, визначивши основні можливості реалізації інноваційної культури у соціокультурній сфері життєдіяльності особистості, доведено, що саме інноваційна активність, спроможність і культура людини перетворює її на інтегральний елемент життєтворчої цілісності, яку складають для неї побутові, сімейні, товариські, громадські прояви самореалізації. У сучасному світі надзвичайно складно перетинаються традиційні та модернові виміри всіх цих проявів, у зв'язку з чим для гармонізації власної буттєвої сфери людина має володіти високим рівнем інноваційної культури, що дозволить вибудовувати цілісну картину особистісної самореалізації у безмежному різноманітті соціокультурних форм і можливостей. Окрім того, лише спираючись на високу інноваційну культуру, сучасна людина може сподіватися на формування себе у якості активного суб'єкта громадської діяльності, корисного члена національного і глобального соціуму, небайдужого до спільних проблем, що постають перед кожною окремою громадою чи перед людством у цілому.

Нарешті, виокремивши духовну сферу життєдіяльності суспільства як поле реалізації інноваційної культури особистості, доведено, що в сучасній цивілізаційній ситуації, котра носить інформаційно-технологічний характер, людина, втрачаючи традиційні форми реалізації власної духовності, набуває нового засобу поєднання матеріальних та духовних елементів власного буття. Таким інтегративним засобом є саме інноваційна культура, завдяки якій матеріально-технічні, професійно-технологічні, громадсько-політичні сфери суспільного функціонування наповнюються духовними смислами, цінностями і енергіями. Інноваційна культура дозволяє особистості у дегуманізованому середовищі безмежної інформаційної цивілізації відроджувати і проявляти потенціал справжньої людяності, духовності й творчості. Таким чином, інноваційна культура гуманістичного характеру відіграє не просто новаторсько-технологічну роль у житті суспільства, але й утверджує в структурі суспільної

та індивідуальної свідомості аксіологічні пріоритети добра, краси, справедливості, моральності, що надає достатні підстави стверджувати, що інноваційна культура високого рівня обов'язково ґрунтується на загальнолюдських духовних цінностях.

Третій розділ «Соціокультурна обумовленість формування інноваційної культури особистості в українському суспільстві» присвячено вивченню різноманітних аспектацій життєдіяльності вітчизняного суспільства у їх взаємозалежності та взаємозв'язку із формуванням інноваційної культури як українського суспільства в цілому, так і кожного його члена зокрема; також дослідницька увага зосереджується на ключових методах психологічної допомоги і підтримки, що здатні сприяти розвитку інноваційної культури сучасних українців.

У підрозділі 3.1. «Інноваційна культура в системі життєдіяльності українського суспільства», вказується, що визначення інноваційної культури як культури креативно-модерного мислення, почуття і діяльності людини, спрямованих на пошук й реалізацію шляхів, ресурсів, способів розвитку соціуму на засаді гуманітарних пріоритетів і цінностей, надає підстави стверджувати, що становлення, формування і ефективне функціонування такої культури залежить від багатьох чинників, головними серед яких є: суспільне середовище; спрямованість політичної системи; конституційно визначені права і свободи людини; загальний стан культурно-просвітницької роботи; характер і спрямованість функціонування ЗМІ і системи суспільного виховання та ін. З іншого боку, саме інноваційна культура покликана підготувати кожну окрему людину до адекватного, компетентного та творчого сприйняття перелічених чинників. Адже, саме інноваційна культура може забезпечити сприйнятливість суспільства до нових ідей, сформувати готовність людей до нового та розвинути здатність реалізовувати нові моделі у всіх без винятку сферах соціального буття. Таким чином, ключова проблема аналізу чинників формування інноваційної культури особистості в перехідному, трансформаційному суспільстві полягає в тому, що ефект таких факторів впливу знайде позитивну і плідну реакцію особистості виключно тоді, коли вона сама буде мати певний необхідний рівень інноваційної культури і мислення.

З огляду на зазначену складність у розгляді досліджуваної проблеми, в дисертації відстоюється позиція, за якої феномен інноваційної культури має розглядатися не обмежено – як процес створення та впровадження інновацій різного типу, а ширше – в якості світоглядно-ціннісного, особистісно-творчого та суспільно-моральнісного явища. Необхідно на концептуально-теоретичному рівні зафіксувати поворот від чисто технічної до соціокультурної та цивілізаційної рефлексії процесів розвитку інноваційної культури. Це означає, що у аналіз інновацій мають увійти нетипові елементи, а саме: цінності, світогляд, суспільна свідомість, очікування та настрої. Сучасна соціальна практика доводить, що будь-яка модернізація для успішного і результативного інноваційного фіналу потребує гармонійної взаємодії і технологічної, і інституційної, і соціально-ціннісної. Саме тому у ХХІ столітті спостерігається суттєве розширення спектру проблем інноваційного розвитку у напрямі

залучення у його аналіз соціального контексту.

У процесі розбудови нашої незалежної держави відбулося значне протиставлення технічно-формальних та соціально-ціннісних вимірів інновацій. Населення посттоталітарної країни виявилось неготовим до переходу на інноваційний тип мислення і дії. Суспільні інновації у пострадянських державах мали, зрештою, телеологічний характер та засновувалися часто на стратегії імпортування формальних інститутів. Дійсно, певні організаційно-правові форми з'являлись раніше, ніж відповідні соціально-психологічні зрушення у масовій свідомості. Тому інновації, які зорієнтовані на ринкову економіку, виявилися обмеженими у своєму потенційному соціокультурному характері. Відтак, новації, які активно впроваджуються «зверху», приймаються соціумом надзвичайно болісно. І це зрозуміло, адже, суттєві соціальні втрати, які мали і мають місце в українському суспільстві, актуалізують проблему соціального відторгнення інновацій. І це вкрай принципово, бо інновації часто адаптовані більше за формою, аніж за сутнісним змістом. Процес «насадження» продовжується, але не дає істотних результатів, окрім відторгнення соціальним організмом. У цьому контексті фундаментальну роль відіграє рівень залученості населення у різноманітні прояви інноваційного процесу. І тільки адекватно використовуючи перелічені вище чинники формування інноваційної культури, можна зрештою подолати той кризовий розрив, що існує сьогодні в українському суспільстві щодо бажання використовувати провідні технологічно-цивілізаційні здобутки та можливості і готовності робити власний творчо-інноваційний внесок у подальший розвиток усіх без виключень сегментів соціального виробництва, комунікації та життєдіяльності.

Важливу роль у гармонізації чинників впливу і очікувань громадян щодо подальшого інноваційного розвитку в сучасних умовах має відіграти саме українська держава. У тісній співпраці із громадянським суспільством, держава має стимулювати впровадження інноваційних нововведень в усіх сферах соціального функціонування. Для цього важливо використовувати різні можливості - від законодавчої підтримки до реалізації конкретних програм і проектів, а також розвитку державно-громадського партнерства в рамках реалізації інноваційних ініціатив. Окрім того, держава принаймні має виконувати взяті на себе зобов'язання та повноцінно реалізовувати ті пріоритети, напрями і завдання, що визначені на законодавчому рівні, зокрема у Законі України «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні». Поки цього не відбувається, важко говорити про те, що окремі громадяни будуть адекватно відповідати на виклики сучасності та активно розвивати інноваційну культуру суспільства.

Таким чином, актуальною проблемою для України залишається розвиток інноваційної культурної самобутності і національної інноваційної системи в цілому. Багато в чому це залежить від встановлення зв'язку між генерацією знань та стану системи їх застосування, від трансформації цінностей і поведінкових установок суспільної свідомості, від координації дій ринкових інститутів, громадянського суспільства, ЗМІ та держави. Це в подальшому має визначити принципи, механізми та інструменти реалізації державної інноваційної політики для розвитку України. Що стосується інноваційної

культури державних установ, очевидно, вони повинні формуватися в межах середовища, де політики й державні службовці були б зацікавлені в професійній підтримці інноваційних підприємств будь-якої форми власності, в динамічній і продуктивній роботі інноваційного характеру. Цей клімат має бути сприятливим для залучення висококваліфікованих фахівців, здатних глибоко аналізувати, оцінювати і прогнозувати соціально-економічну ситуацію, розвивати інноваційні проекти та сприяти їх реалізації.

У підрозділі 3.2. «Соціально-психологічні чинники, їх роль у формуванні інноваційно-орієнтованої особистості» автор, проаналізувавши інноваційну культуру як практику творення та поширення (впровадження) нових ідей, управлінсько-організаційних рішень та технологій з метою розвитку системи до якісно нового, більш високого рівня, слід мати на увазі, що цей процес багато в чому залежить від психологічного стану особистості, її суб'єктивної налаштованості на творчість. Психологічно рутинна особистість інноваційною діяльністю займатись не буде. Байдушими до неї є також «люди натовпу». Інноваційну культуру створюють креативні, творчі особистості, які долають усталені, традиційні бар'єри, впевнено пропонують нові ідеї і підходи, мають якусь внутрішню силу і наполегливість до їх реалізації. У цьому аспекті проблематика вивчення інноваційної культури тісно переплітається з психологічною, педагогічною та освітньою.

Незважаючи на необхідність психологічної підтримки інноваційних процесів, інновації як психологічна категорія, з'явилися зовсім недавно. Але на сьогодні дослідження психологічних аспектів проблеми інновацій є досить масштабними. Це велике проблемне поле, яке включає: зміни в соціальній позиції людини у впровадженні інновацій; роль соціально-психологічних факторів в інноваційних процесах у професійній освіті та готовності до інновацій; соціально-психологічні характеристики інноваційних установок; соціальні фактори інновації в організаційних системах; психологічні аспекти подолання бар'єрів на шляху нового; ситуаційна динаміка структур в інноваційних процесах; інноваційно-орієнтований вчитель; різні види педагогічних інновацій; соціальні та психологічні портрети різних категорій одержувачів інновацій та інші. Сьогодні потрібно більш уважно розглядати психологічну готовність людини до інновацій, як до їх використання, так і до творення. Особливо психологічні чинники видаються впливовими в рамках проблеми протиставлення та пошуку гармонійної взаємодії між традиціями (психологічно звичними і зручними) та інноваціями (новими викликами, що потребують вивільнення значної кількості психологічної енергії, як індивідуальної, так і соціальної).

У дисертації відзначається, що індиферентність до інновацій є поширеним явищем у сучасному українському суспільстві, складною психологічною проблемою на соціальному та індивідуальному рівні. Індиферентність може виявлятися у вигляді прямої відмови від участі в інновації або ж імітації діяльності з одночасною демонстрацією того, що інновація не дає позитивних результатів. Психологічні бар'єри виникають через необхідність вийти за межі звичних способів вирішення професійних завдань і вимагають іншої точки зору. Вони заважають людині виконувати певну дію

через небажання, страх, відсутність безпеки тощо. Такі психологічні бар'єри на шляху до інноваційного мислення і дії можуть долатися завдяки психологічній стимуляції творчого потенціалу особистості, що особливо актуально на етапі освітнього становлення дитини чи молодшої людини.

Значним психологічним бар'єром на шляху формування високого рівня інноваційної культури є професійно-особистісне та емоційне вигорання, втома, стрес, невдоволеність власними здобутками. Зрештою сутнісна невизначеність інновації (неможливість точно передбачити наслідки інноваційних впроваджень) провокує невпевненість як головний бар'єр інноваційної діяльності та необхідність його подолання у ході формування особистості. Інструментами інноваційної культури є такі феномени як віра, впевненість, переконання, відданість, тобто речі не матеріально-грошового характеру, а такі, що виходять із серця та душі людини. Внутрішні переконання є основоположними в характері поведінки людей – як усієї спільноти, так і окремих індивідів. З психологічної точки зору надзвичайно важливо формувати у сучасних українців глибоку особистісну переконаність у безальтернативності інноваційного шляху розвитку як для країни в цілому, так і для кожного індивіда зокрема. Таке формування має починатися зі шкільних років, а отже надзвичайно важливо розробляти педагогічно-психологічні методики підготовки людини до життєдіяльності в соціумі, розвиток якого визначається динамікою саме інноваційної сфери. Освіта сьогодні не може рухатися в традиційному стилі і повинна перебувати в постійному пошуку нових форм, необхідних сучасній людині. Інноваційна освіта, як і інші соціальні інститути, виходить із принципово нової ідентичності, нової системи цінностей.

У четвертому розділі **«Соціальний зріз інноваційної культури особистості: етичний, аксіологічний, когнітивний та правовий аспект»** розглядається та ілюструється теза, що інноваційна культура є явищем соціального порядку, вивчаються можливості законодавчої підтримки, стимуляції та активізації зростання рівня інноваційної культури особистості в українському суспільстві.

У підрозділі 4.1. «Проблема соціальних і моральних норм інноваційної культури, етика формування та реалізації» відстоюється думка, що інноваційна культура, будучи феноменом інтегративним для матеріальних та духовних проявів буття людини і суспільства, сама є певним норморегулюючим чинником та моральнісною системою цінностей. Людина, насамперед, є духовною творчою істотою, яка освоює зовнішній світ – не тільки природу, виробництво чи торгівлю, але й духовність, інтелект, мову, характерні культурні традиції, цінності та інноваційні мотиви, орієнтації, відповідні стратегії. Людина може жити і працювати в органічній єдності не тільки з матеріальною (неживою або живою) природою, але і з духовним світом, особливо з суспільством як природним компонентом світу. Впевненість в основах соціальних стандартів «культури інновацій» в загальнолюдських цінностях у поєднанні з національними культурними особливостями можлива тільки в дискурсі філософсько-антропологічного підходу. Аналіз культури як певного формату забезпечує зв'язок культурного і соціального, культурного і національного. У своїй всеохоплюючій формі антропологічний підхід

передбачає розгляд як універсальних, екзистенціальних просторово-часових характеристик, так і різноманітності властивостей антропологічних укладів народів і суспільств. Таким чином, способи і методи практики людини не можуть бути стандартизовані, адже кожна людина - автономна істота, здатна до вибору, відповідальності, зв'язків, знання про світ і вільна змінити власне існування.

А щоб така зміна не була хаотичною, руйнівною, асоціальною і необхідний певний рівень інноваційної культури. Високий рівень останньої допомагає привносити в індивідуальне і соціальне життя нові структурно-конструюючі елементи, в основі яких лежить не тільки і не стільки матеріальна вигода, але й моральнісні, духовні, особистісно-творчі, енергетично-вольові орієнтири, потреби і цінності. Таким чином, соціальні стандарти інноваційної культури треба визначати через мотивацію людини до інновації, яка створюється суспільством та внутрішньою спрямованістю людини на створення, що є її екзистенційною сутністю. В той же час, з порядку денного і сьогодні ніяк не знімається можливість негативного впливу інноваційних змін на життя людини і суспільства. З огляду на цей аспект інноватики в дисертації розглядається феномен «злого генія» в історії та функціонуванні соціуму, а також негативні наслідки такого об'єктивного історичного феномену як науково-технічна революція.

Динаміка виникнення нових завдань перед людиною інноваційного суспільства, потреба безальтернативного осмислення постіндустріальних пріоритетів щодо підвищення революційної ролі знань (інформації) в творенні конкурентоспроможності країни, у захисті національних інтересів загострюють вимоги до оцінки знань як інвестицій в майбутній розвиток країни, тобто до визначення їх ціннісних (аксіологічних) параметрів для потреб майбутнього поступу. Основна роль інноваційної культури полягає у визначенні і синтезі елементів традицій та інновацій, їх використання, взаємодії і динаміки інноваційного процесу гармонійного цілого інноваційної системи. Мета розробки інноваційної культури полягає у впровадженні ефективних інновацій, удосконаленні механізмів активації необхідних потенціалів в інноваційному процесі. Завданням сучасного українського соціуму та держави є впорядкування джерельних сил та засобів новітньої інноватики на основі соціальних стандартів та етичних норм, які б відповідали як загальнолюдським цінностям і пріоритетам, так і глибинним гуманістичним принципам традиційної української культури.

Підрозділ 4.2. «Законодавча підтримка, стимуляція та активізація зростання рівня інноваційної культури особистості» присвячено розгляду ідеї, що інноваційна культура є практикою творення та поширення (впровадження) нових ідей, управлінсько-організаційних рішень та технологій з метою розвитку системи до якісно нового, більш високого стану. Як і будь-яка сфера суспільного життя чи діяльності, вона має врегульовуватись як суспільно виробленими нормами, так і системою законодавства. На жаль, ця частина українського законотворчості має багато прогалин. Необхідність становлення інноваційного законодавства потребує належної відповіді.

Вивчення поняття «інноваційного закону» повинне визначити, що

науково-технічний прогрес в новій технологічній парадигмі неможливий без активізації інноваційних процесів, прискорення виробничого сектору, поширення сучасних технологій і нових досліджень світового рівня. Сьогоднішні провідні інноваційні тенденції наступні: підтримка великомасштабного інвестиційного розвитку нових методів виробництва для створення нових продуктів для критичних основних областей; постійний механізм протидії ускладненням впровадження інновацій; оптимізація різних інноваційних схем під різні етапи економічного інноваційного циклу; прогресивна інтернаціоналізація реалізації інноваційних процесів. Нагальною необхідністю реформування українського законодавства в цій галузі є всебічна правова підтримка перелічених тенденцій, яка сприятиме досягненню нашою країною певного рівня конкурентоспроможності на глобальному ринку інноваційних технологій і управлінських рішень.

У дисертації проаналізовано законодавчо-правові акти, що впливають на регулювання, нормування та підтримку інноваційної практики в Україні. Ключовими документами в цій галузі можна вважати Конституцію України, Господарський кодекс, Закони України «Про інноваційну діяльність», «Про пріоритетні напрями розвитку інноваційної діяльності в Україні», «Про інвестиційну діяльність», «Про наукову та науково-технічну діяльність», «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків». У цілому, на категоріально-правовому рівні в українському законодавстві є вагома підтримка всебічного розвитку інноваційної культури національного суспільства. У той же час, існують і значні суперечності, однією з ключових серед яких є недостатність конкретизації механізмів і засобів підтримки певних інноваційних проектів, а також наявність неузгодженості з іншими нормотворчими актами.

Більшість українських дослідників правового регулювання інноваційної діяльності, а також юристи-практики відзначають, що законодавче регулювання відносин в інноваційній сфері в нашій країні слід визнати частковим, фрагментарним, дезінтегрованим і несистемним. Серед основних проблем законодавчого забезпечення інноваційного розвитку національної економіки, зокрема, зазначається неузгодженість та суперечність положень різних законодавчих актів, що стосуються здійснення інноваційної діяльності, складність дотримання яких посилюється прийняттям нових нормативно-правових актів з цих питань без проведення їх попереднього системного аналізу та узгодження. Така ситуація із законодавчого забезпечення переходу до інноваційної моделі економічного розвитку свідчить про низьку ефективність використання розгалуженого комплексу нормативно-правових актів для врегулювання відносин в інноваційній сфері. Правова невизначеність та гостра потреба у законодавчому забезпеченні інноваційно-орієнтованих трансформацій у соціальній та економічній системах країни стимулюють пошук найбільш адекватних зазначеним цілям та сутності відносин, що складаються у зв'язку зі здійсненням інноваційної діяльності, правової форми їх регулювання. Одним із варіантів розв'язання поставленої проблеми є розроблення комплексного нормативно-правового акта з питань здійснення інноваційної діяльності. Він має виступити результатом ревізії та

систематизації законодавства, при здійсненні яких мають бути виявлені та усунені прогалини, дублювання та суперечності між положеннями правових норм різних нормативно-правових актів.

Загалом, ситуація з розвитком інновацій в нашій країні є досить складною через поглиблення фінансової кризи. Але якщо країна хоче отримати значущі фундаментальні і технологічні досягнення, вона має напружити усі резерви саме на цьому напрямі. Зниження інноваційної активності пов'язане в першу чергу з відсутністю інвестицій. Для залучення інвестицій в інноваційний сектор необхідно створити умови, і саме у галузі права, захищати права на інтелектуальну власність, змінити податкову та митну політику. Частково це передбачено в нашому законодавстві, але, на жаль, реальних дій немає. Принципи фінансування повинні бути спрямовані на диверсифікацію джерел фінансування та припускати швидке й ефективно здійснення їх комерціалізації, забезпечуючи збільшення фінансової віддачі від інновацій.

У п'ятому розділі «Інноваційна освіта як головне джерело формування інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства» зазначається, що основою формування інноваційної культури особистості є інтелект, освіта та виховання, якість яких практично однозначно визначає її (інноваційної культури) рівень, суспільний статус і соціокультурне значення; розкривається роль та значення традиційного компонента в структурі української освіти та його трансформації в контексті її модерного розвитку.

У підрозділі 5.1. «Освіта як механізм формування інтелекту, креативності та творчості особистості», наголошується, що інтелектуально слабка, малоосвічена людина навряд чи стане повновладним суб'єктом інноваційної культури. Культуру інспірує освіта і навпаки – освіта має базуватись на найновіших досягненнях культури, науки і соціального досвіду. Інноваційна культура у якості першого і основного джерела має інноваційну освіту.

У дисертаційному дослідженні підкреслюється, що інноваційна культура виконує такі функції по відношенню до суспільства в цілому: функція поступу – передача з минулого в сьогодення і майбутнє досвіду і типових форм інноваційної поведінки соціальних суб'єктів, які вже давно перевірені і набули авторитету в рамках даного суспільства; функція вибору – відбір новостворених або запозичених інноваційних поведінкових моделей в найбільш підходящий спосіб для потреб суспільства на певному етапі розвитку; функція змін – відкриття творчих можливостей для зміни соціально-культурних механізмів, розробка нових типів інноваційної поведінки на основі нових зразків інновацій. Очевидним є те, що виконувати такі функції спроможні виключно компетентні професіонали, які мають високий рівень освіти і освіченості. З огляду на це, беззаперечним є твердження, що конкурентоспроможність будь-якого суспільства в сучасному світі визначається, насамперед, якістю, інноваційністю та людиноорієнтованістю його освітньої системи.

Філософськими та методологічними основами інноваційного підходу до освіти є гуманістична тенденція особистості, заснована на принципах вільної індивідуальної творчості людського розвитку, з урахуванням індивідуальних

можливостей. Тому будь-які інновації освіти повинні забезпечити умови для забезпечення зростаючих потреб людини. Розвиток особистості має розглядатися у якості духовної цінності суспільства і його головної продуктивної сили. В інформаційному суспільстві інновації та знання є ефективною силою змін. Відповідно, вона вимагає, щоб суспільство в цілому, так і окрема людина, мали реальну можливість використання більш нових знань, отриманих протягом життя, у своїй практиці. Тобто, молода людина в процесі навчання і підготовки повинна придбати важливі компетенції, застосовуючи набуті знання. Це вимагає переходу від концепції «кваліфікації» до концепції «компетенції», що дозволяє знайти вирішення будь-яких життєвих і професійних ситуацій, що, по суті, і відділяє діяльність освіченої людини від неосвіченої, незалежно від локального або глобального контексту ринку праці. Саме така людина, освоївши технології прийняття рішень, маючи свободу вибору, безсумнівно, здатна адаптуватися до умов постійних змін. Освіта повинна готувати людину пристосувалися до життя в плюралістичному світі.

Більшість філософів і дослідників феномену інноваційної культури сходяться на думці, що його феноменологічною основою є творчість людини, її креативний потенціал. Освіта є чи не найпотужнішим організованим механізмом розвитку творчих здібностей особистості. Враховуючи це, сьогодні формування конкурентоспроможного рівня інноваційної культури в нашій країні безпосередньо залежить від ефективності та оперативності застосування в національній системі освіти інноваційно-гуманістичних інструментів і методик навчання. Тільки такі методики, як засвідчує досвід розвинених країн, дозволяють швидко й ефективно переводити освітню систему та процес формування людського капіталу новітньої формації на інноваційний шлях. В процесі інноваційно-гуманістичних перетворень в українській системі освіти і навчання має враховуватися як прогресивний досвід розвинених країн, так і глибокі гуманістичні традиції української освіти. Окрім того, існує необхідність подальшої інтеграції національних систем освіти і науки, з метою фундаменталізації, гуманізації та інноваційної орієнтованості навчання в університетах країни.

Нинішній етап становлення і розвитку системи освіти в нашій країні може бути характеризований як такий, що має дуальну природу. З одного боку він спрямований на збереження досягнень і досвіду минулого, а з іншого – на модернізацію системи освіти у відповідності з рівнем новітніх досягнень у науці, культурі і соціальній практиці. Характерною рисою цього періоду є необхідність пошуку нового змісту і форм навчання та управління освітньою справою. Має відбутись широке розгортання експериментальних робіт, спрямованих на реалізацію освітніх інновацій на основі сучасної філософії освіти, яка суттєво відрізняється від попередньої. Саме тому, розкриваючи основний зміст освітніх реформ і реалізації освітньої інноватики всіма суб'єктами освіти, ми вважаємо найбільш перспективним напрямком сучасної філософії освіти формування інноваційної культури.

Підрозділ 5.2. «Проблема оптимізації співвідношення традицій та інновацій в освітньому процесі в контексті становлення інноваційної культури особистості» розкриває діалектику інновації та традиції в

освітньому процесі, оскільки вони виступають тими суперечностями, боротьба та єдність яких постають рушійною силою його розвитку.

Інноваційна культура спрямована у майбутнє, націлена на пошук і реалізацію шляхів, ресурсів, способів модерного суспільного поступу в умовах сталого розвитку суспільства на основі гуманітарних пріоритетів і цінностей. При дослідженні цього феномену, на перше місце виходять можливості індивіда як суб'єкта, що детермінують оптимізацію процесу засвоєння, переробки та створення інноваційно-культурних цінностей. Проте, такий суб'єктивний бік культури тісно пов'язаний із об'єктивними умовами існування соціуму.

Сьогодні гостро постає питання співвідношення традицій та інновацій в освітньому просторі в умовах глобалізаційних викликів та сталого суспільного розвитку. Якщо розглядати традицію у загально-філософському сенсі, то треба зазначити, що традиція розуміється як стійке явище, що існує тривалий час, тобто це система зв'язків сьогодення з минулим, традиція – це своєрідна естафета, що забезпечує зв'язок поколінь. У сучасних філософських дослідженнях традиція трактується як форма існування соціального духу, прагнення якої полягає у зв'язку минулого і майбутнього через сьогодення. Оскільки «традиційна» організація суспільного розвитку змінюється, інтенсифікується, то і культура не тільки змінюється, але і зберігається, а, зберігаючись, передається, фіксується.

Важливим є більш широкий погляд на поняття традиції, який пов'язує минуле з сучасністю і не протиставляє по відношенню один до одного поняття «традиції» та «інновації», а дозволяє використовувати потенціал сьогодення для формування нових традицій, а також розуміння традиції як діяльності, націленої не стільки з минулого в сьогодення, скільки із сьогодення в майбутнє, тобто робиться наголос на її прогностичному сенсі.

Зміст педагогічної традиції – це система історично сформованих норм, цінностей, значень, ідей і знань педагогічної теорії і практики, що одержують вираження в системі моралі і права, мистецькій сфері і науці та відносяться до педагогічної дійсності. Традиції в педагогіці будь-якого народу завжди були основою для побудови національної освітньої системи, оскільки тільки народні традиції, що вийшли з життя і перевірені ним, можуть виступати в якості аксіом. Традиційність є іманентним принципом соціокультурної самоідентифікації та самостворення людини та ключових суспільних спільнот. Адже проблема самовдосконалення та становлення цілісної особистості хвилювала людство завжди. Усвідомлене самовдосконалення особистості, її духовне зростання – чинники історичного розвитку людства. Освіта ж в цьому аспекті виступає ключовим механізмом соціокультурного спадкування.

Іншою фундаментальною формою спадкування поряд з традицією є інновація (або перетворення). Досліджуючи інноваційну культуру, важливим є вміння вписати інновації у традицію. Традиції, безперечно, складають каркас культурного життя, колективну пам'ять суспільства, забезпечують передачу цінностей від покоління до покоління. Завдячуючи їм, з одного боку, людина комфортніше опановує досвід минулого та більш упевнено орієнтується у

теперішньому, а з іншого боку, без новацій суспільство неспроможне розвиватися, саме вони обумовлюють соціокультурні трансформації. Отже, здатність до новацій є важливою властивістю взаємодії культури та цивілізації.

Інновація тісно пов'язана з модернізацією освіти, яка визначаються як процес, система підготовки людини до повноцінного життя в умовах модернізаційного суспільства, яке характеризується поширенням значення інформаційних технологій, лібералізацією освіти, формуванням суспільства знань тощо. Освіта, будучи головним механізмом формування інтелектуального капіталу особистості як основної умови її конкурентоздатності, ставить за мету сформулювати та вмотивувати подальше розгортання творчого потенціалу людини для її капіталізації на ринку праці.

Безперечно, що інноваційній освіті необхідно «інноваційне навчання», процес і результат якого стимулює інноваційні зміни в культурі та соціальному середовищі. Результатом і передумовою такого навчання та соціальних взаємодій виступає інноваційна культура як вид самостійної діяльності та адаптація до прискорення соціокультурного розвитку, а діалектика традицій та інновацій у сучасній українській освіті в контексті становлення інноваційної культури повинна стати головним принципом її модернізації та подальшого існування.

ВИСНОВКИ

Відповідно до мети та завдань дослідження, є обґрунтовані підстави зробити наступні загальні висновки:

1. Використання та діалектичне поєднання системного, культурно-історичного, соціокультурного підходів надало можливість зробити висновок, що поняття «сталий розвиток суспільства» постає домінантою сучасного соціально-філософського дискурсу, базується на принципово новій системі цінностей, що, на відміну від бінарної моделі «екологія-економіка», надає величезне значення соціальному чиннику і, відповідно, складається вже з трьох елементів – «екологія-економіка-соціум». Завдяки цьому розкриваються нові перспективи в плані підвищення економічної ефективності, гарантується екологічна безпека та соціальний розвиток, анонсується модернізація не лише економіки, а й соціального устрою. Трансформація й ускладнення всіх форм соціальної реальності, видозміна відношень людини та природи, модернізація усіх сфер буття обґрунтовує нагальність та провіденційність створення інноваційних способів і типів мислення, пізнання, поведінки.

2. На основі узагальнення західного та вітчизняного досвіду концептуалізації інноваційної культури особистості, сформульована дефініція поняття «інноваційна культура», суттєвими ознаками останньої оголошуються креативність, новаторство, творчість, спрямованість на майбутнє, на пошук та реалізацію шляхів, ресурсів, способів модернового розвитку суспільства на основі гуманітарних пріоритетів та цінностей. Формування та невпинний розвиток інноваційної культури особистості стануть відповіддю на динаміку соціальних змін, дозволять відкинути соціальну інертність, забезпечать узгодження соціальних інтеракцій на усіх рівнях суспільного розвитку,

детермінують вироблення упереджувальної політики і програм конкретних заходів на відповідних рівнях державного управління та місцевого самоврядування.

3. Інноваційна культура розглядається як система, структурним каркасом якої є когнітивно-комунікативна (мислення), емоційна (почуття) та праксеологічна (практична діяльність) складові. Збалансованість та гармонізація цих структурних компонентів – запорука ефективності інноваційної культури. Статус інноваційної культури отримує тільки тоді, коли вона базується на креативності та творчості, спрямованих на розвиток людини і суспільства.

4. Інновації тлумачаться як результат творчої діяльності, зміни звичних стереотипів та усталених навичок, завдяки чому виробляються нові продукти або послуги, кардинально змінюється спосіб їхнього виробництва у будь-якій соціальній сфері, вдосконалення економічних, правових і соціальних відносин в галузі науки, культури, освіти, в інших сферах діяльності суспільства.

Основним суб'єктом (і одночасно об'єктом) інноваційної культури оголошується особистість, працею (діяльністю) якої й для якої культура створюється. Виступаючи як творець, носій (суб'єкт) і одночасно споживач (об'єкт) інноваційної культури, людина отримує статус творця культури; інноваційні (творчі) здібності (компетенції); відчуття свободи як необхідної умови становлення суб'єкта інноваційної культури; прагнення (бажання) до пошукової діяльності та творчості.

5. Аналіз інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства має здійснюватися у двох вимірах – еколого-економічному та соціальному, де особливе значення надається таким сферам як політична, моральна, культурологічна, ідеологічна, аксіологічна, оскільки сталий розвиток спрямований не лише на збереження життя на Землі, а й на розвиток та передачу наступним поколінням духовного та соціального потенціалу. Інноваційна культура реалізується в усіх сферах суспільної та індивідуальної життєтворчості особистості, забезпечує можливості для самореалізації через впровадження власної інноваційної культури, при цьому духовна сфера життєдіяльності суспільства потрактовується як поле реалізації інноваційної культури особистості.

6. Чинниками, що суттєво впливають на ефективне функціонування інноваційної культури, можна вважати стан розвитку соціуму та рівень соціальної активності громадян, вектор спрямованості політичної системи суспільства, конституційно визначені права та свободи особистості, рівень комп'ютеризації та інформатизації, який забезпечує можливість моделювання комплексної оперативної програми гармонійної взаємодії антропо- та біосоціосфер, завдяки чому уможливується зміна парадигми розвитку людської цивілізації, впровадження інноваційних моделей життєдіяльності людини.

7. Формування та функціонування інноваційної культури особистості потребує виокремлення із комплексу об'єктивних та суб'єктивних чинників тих, пріоритетність яких впливає на формування інноваційної моделі у системній цілісності «людина-природа-суспільство». Цей процес багато в чому

залежить від психологічного стану особистості, її суб'єктивної налаштованості на творчість. Інноваційна культура – покликання лише креативної, творчої особистості, що спроможна подолати усталені, традиційні бар'єри, впевнена у значимості нових ідей і підходів, має бажання та здатності до їх реалізації. При розгляді психологічної компоненти інноваційної культури необхідно враховувати такі чинники: поняття психологічних засад формування та впровадження інноваційної культури (відкритість до інновацій); здатність подолання соціально-психологічних бар'єрів щодо інноваційної діяльності; перешкоди формуванню інноваційної культури (загроза «емоційного вигорання» особистості в системі інновацій; невпевненість як головний бар'єр інноваційної діяльності).

8. Сучасна людина існує в новій соціокультурній реальності, ознаками якої можна вважати глобальну конкуренцію, стрімкий розвиток машинерії, активізацію діяльності мережевих структур, охоплення інформаційним впливом практично усіх сфер життєдіяльності соціуму, динаміку трансляції знань у глобальних комунікаційних мережах – все це неможливе без стимулювання та творчого застосування різноманітних інновацій та новітніх технологій.

У глобальних контекстах сучасності інноваційна культура набуває соціального статусу, адже її реалізація породжує або каталізує суттєві соціальні зміни як позитивного, так і негативного порядку. Історії відомі чисельні спроби самореалізації «злого генія», так звана «інноваційна діяльність» якого, скоріш, руйнує історично сформовані реалії, а ніж поліпшує їх. У зв'язку з цим стає актуальною проблема визначення соціальних і моральних норм інноваційної культури, етики її формування та реалізації в історичному просторі та часі, важливе значення має гуманістична складова інноваційної культури, що впливає на розвиток соціуму, стабільного, стійкого розвитку екосистем, збалансованого з розвитком людини і суспільства.

9. У процесі концептуалізації феномену інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства автор виявляє проблеми правової регуляції процесу формування та реалізації інноваційної культури особистості, щоб унеможливити ситуацію соціальної і культурної спонтанності й дезорієнтації, забезпечити пріоритет соціального і морального порядку в суспільстві.

Обґрунтовано, що інноваційна культура як прояв суспільного життя повинна врегульовуватися як правовими, так і суспільними нормами. У зв'язку з цим вводиться поняття «інноваційного законодавства» як специфічного комплексу галузі законодавства; наголошується на необхідності вивчення світового досвіду впровадження інноваційного законодавства, аналізуються перспективи (головні напрями і суперечності) розвитку інноваційного законодавства в Україні.

10. Україна прагне до модернізаційних перетворень, громадянське суспільство налаштоване на європейський вектор розвитку, проте, на жаль, реальністю є брак політичної волі можновладців, практична неготовність здійснювати увесь комплекс інноваційних заходів, що дозволять нашій країні стати рівноправним членом європейської спільноти. Це актуалізує процес формування громадянина нового типу – інноваційно-орієнтованої особистості,

здатної сміливо та відповідально сприймати та втілювати в життя нововведення, проявляти політичну волю до модернізацій цих нововведень.

У цьому контексті визначальна роль належить освіті, що закладає засади нового світобачення, генерує ефективні шляхи та методи вивчення та освоєння довкілля, наслідком чого стає формування нової картини світу. Одним з нагальних завдань сучасної освіти є формування інноваційної культури особистості, що має когнітивно-комунікативну природу, адже інтелектуально слабка, малоосвічена людина навряд чи стане повновладним суб'єктом інноваційної культури.

Топосом активної інтеракції культури та освіти, традицій та інновацій постає царина креативності та творчості, важлива роль у цій взаємодії належить інтелекту особистості, здатності (компетентності) до висунення (творення) нових ідей та їх впровадження у практику. Автором використовується поняття «інноваційної освіти», покликаної розбудити у людині «творця», яка постає джерелом формування інноваційної культури особистості. Визначаються основні особливості інноваційної освіти, а саме: демократизація та інформатизація освітнього процесу; гуманізація освіти; діалогічність, дискурсивність та пошуковість в системі освіти; використання новітніх наукових розробок та впровадження інформаційних технологій; реалізація мовних стратегій, що забезпечить застосування дискурсних форм організації навчання.

11. Інноваційна природа сучасної освіти та педагогічні інновації повинні перетворитись на основний фактор зростання конкурентоспроможності країни в умовах сталого людського розвитку. Упровадження інновацій у сферу освіти – це складний процес, який передбачає поступове оновлення і вдосконалення змісту, методів, засобів, педагогічних технологій, що, безумовно, впливає на якість педагогічного процесу.

Спираючись на низку ідей: гуманізація освіти як корінний поворот від технократичної моделі; демократизація освіти як перехід від жорсткої централізованої системи організації навчання до створення умов для кожного навчального закладу, викладача та студента з метою повного розкриття ними своїх можливостей і здібностей; випереджаюча освіта, при якій рівень особистісного розвитку будуть випереджати і формувати міру розвитку виробництва, його технологій та суспільства в цілому; безперервність освіти як перехід від конструкції «освіта на все життя» до конструкції «освіта через усе життя», – можна визначити траєкторію змін та інновацій в освіті XXI століття.

12. Здійснене дисертаційне дослідження відкриває нові перспективні напрями у тематичному полі становлення та функціонування сталого розвитку суспільства завдяки взаємодії традицій та інновацій у бутті соціуму, формуванню інноваційно-орієнтованої особистості, вирішенню філософсько-правових, соціально-філософських, моральних і культурно-антропологічних проблем в системі «людина – природа – соціум» та подолання антропоцентричної моделі взаємодії людства та природи, відмові від споживацького ставлення до довкілля.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені у таких публікаціях автора:

Монографія:

1. Старовойт О.В. Філософські засади формування інноваційної культури: монографія / Олена Василівна Старовойт. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 383 с.

Статті у наукових фахових виданнях України:

2. Старовойт О. Поняття інноваційної культури в сучасному філософському і культурологічному дискурсі / О. Старовойт // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. пр.] / [гол. ред. В.М. Вашкевич]. – К.: ПП «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 83 (4). – С. 305-308.

3. Старовойт О. Відчуття свободи як необхідна умова формування суб'єкта інноваційної культури / О. Старовойт // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. пр.] / [гол. ред. В.М. Вашкевич]. – К.: ПП «Видавництво «Гілея», 2014. – Вип. 86 (7). – С. 194-198.

4. Старовойт О. Цілісність і спрямованість інноваційної культури / О. Старовойт // Політологічний вісник. Збірник наукових праць. – К.: ВАДЕКС, 2014. – Вип. 73. – С. 153-163.

5. Старовойт О.В. Природа людини як творця інноваційної культури / О.В. Старовойт // Нова парадигма: [журнал наук. праць] / голов. ред. В.П. Бех; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 2014. – Вип. 121. – С. 126-134.

6. Старовойт О.В. Деформуючий вплив тоталітарного режиму на інноваційно-творчі потенції особистості / О.В. Старовойт // Політологічний вісник: збірник наукових праць. – К.: ВАДЕКС, 2014. – Вип. 75. – С. 147-156.

7. Старовойт О. Креативна природа інноваційної культури / О. Старовойт // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 32. – С. 36-41.

8. Старовойт О. Проблема подолання соціально-психологічних бар'єрів інноваційної діяльності / О. Старовойт // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 34. – С. 55-63.

9. Старовойт О. Матеріальна і суспільно-політична сфери реалізації інноваційної культури особистості / О. Старовойт // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 35. – С. 56-68.

10. Старовойт О. Невпевненість і емоційне вигорання особистості як бар'єри інноваційної діяльності / О. Старовойт // Вісник інституту розвитку дитини. Серія: Філософія. Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць. – К.: Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова, 2014. – Вип. 36. – С. 50-57.

11. Старовойт О.В. Творчі здібності й бажання як головні засади утвердження суб'єкта інноваційної культури / О.В. Старовойт // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія. – К., 2014. – Випуск 32 (45). – С. 125-131.

12. Старовойт О.В. Демократичне середовище як умова розвитку інноваційної культури особистості / О.В. Старовойт // Мультиверсум. Філософський альманах. – К., 2014. – Випуск 2 (130). – С. 60-73.

13. Старовойт О.В. Освіта як індикатор і збудник локалізації інноваційної культури в економічно-виробничій сфері життєдіяльності / О.В. Старовойт // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М.Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 101. – С. 376-379.

14. Старовойт О.В. Етика розвитку та впровадження інноваційної культури особистості / О.В. Старовойт // Науковий вісник. Серія «Філософія». – Харків: ХНПУ, 2015. – Вип. 45 (частина II). – С.26-32.

15. Старовойт О.В. Інноваційна культура як потреба і реальність розвитку особистості / О.В. Старовойт // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 100. – С. 179-181.

16. Старовойт О.В. Інноваційний виклик розвитку людини в епоху глобалізації / О.В. Старовойт // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Збірник наукових праць / Під ред. В.Г. Воронкової. – Запоріжжя, РВВ ЗДІА, 2015. – Випуск 62. – С. 140-146.

17. Старовойт О. Інноваційна культура в економічній сфері життєдіяльності / О.Старовойт // Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 102. – С. 315-318.

***Статті в іноземних наукових виданнях та виданнях України,
що включені до міжнародних наукометричних баз:***

18. Старовойт Е.В. Личность как объект инновационной культуры / Е.В. Старовойт // Гуманитарный вестник Запорожской государственной инженерной академии («Humanities Bulletin of Zaporizhzhе State Engineering Academy»): Сборник научных трудов / Ed. V.G. Voronkova. – Zaporozhye, EPD of ZSEA, 2015. – Issue 61. – С. 145-153.

19. Старовойт Е.В. Общественная среда как фактор формирования инновационной культуры личности в украинском обществе / Е.В. Старовойт // Научный вестник НГГТИ. 2014, – № 4. – С. 105-111.

20. Старовойт Е.В. Противоречия и преимущества демократии как среды внедрения и развития инноваций / Е.В. Старовойт // Гуманитарный вестник Запорожской государственной инженерной академии («Humanities Bulletin of Zaporizhzhе State Engineering Academy»): Сборник научных трудов / Ed. V.G. Voronkova. – Zaporozhye, EPD of ZSEA, 2015. – Issue 60. – С. 137-143.

21. Старовойт Е. Социокультурная и духовная сферы реализации инновационной культуры личности / Е. Старовойт // Гілея: науковий вісник.

Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К.: «Видавництво «Гілея», 2015. – Вип. 96. – С. 222-229.

Інші публікації:

22. Старовойт О.В. Духовний контекст інноваційної культури / О.В. Старовойт // Мультиверсум. Філософський альманах / Гол.ред. В.В. Лях. – Випуск 5-6 (143-144). – К., 2015. – С. 66-74.

23. Старовойт О. Теоретико-методологічні основи дослідження інноваційної культури (природа, сутність та структура інноваційної культури) / О. Старовойт // Нова парадигма. Філософія. Політологія. Соціологія. – Випуск 127. – К., 2015. – С. 103-120.

24. Старовойт О.В. Людський капітал в системі управління соціально-економічним розвитком регіону / О.В. Старовойт // Кримський економічний вісник (науковий журнал). – 2012. – № 1 (01). – Частина 2. – С. 249-251.

25. Старовойт О.В. Особливості впровадження франчайзингової системи в Україні / О.В. Старовойт // Вісник СумДУ. Серія «Економіка» (науковий журнал). – 2012. – № 4. – С. 164-168.

26. Старовойт О.В. Використання методу нечітких множин для діагностики ризику банкрутства підприємства / Л.В. Старченко, О.В. Старовойт, І.І. Семидоцька // Механізм регулювання економіки (науковий журнал). – 2012. – № 3. – С. 83-91

27. Старовойт О.В. Економіка знань в умовах переходу України до інформаційного суспільства / Т.В. Павлюченко, О.В. Старовойт / Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів, науковців «Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій» 27-30 квітня 2011р. Суми. – Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія» ТОВ, 2011. – С. 134-137. т. II, Секції: №2, №3.

28. Старовойт О.В. Соціальні гарантії забезпечення рівня життя населення / О.В. Старовойт, С.С. Редкач / Збірник матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції «Социальная политика: принципы и методы реализации в контексте мирового опыта» 3-5 листопада 2011 р. Сімферополь. – Сімферополь: Кримський інститут бізнесу, 2011. – С. 77-80.

29. Старовойт О.В. Людина в системі економіки знань [Текст] / О.В. Старовойт / Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Глобальні процеси: економічний та соціологічний виміри» 9-10 грудня 2011р. Сімферополь-Ялта. – Сімферополь: Кримський інститут бізнесу УЕУ, 2011. – С. 97-100.

30. Старовойт О.В. Вимоги глобалізаційного суспільства до сучасної людини / О.В. Старовойт / Збірник матеріалів VI міжнародної науково-практичної конференції «Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій», 29-31 травня 2013 року, Суми. – Суми: РВВ СОІППО, СВС Панасенко І.М., 2013. – С. 40-44.

31. Старовойт О.В. Інноваційна людина як виклик глобалізації / О.В. Старовойт / Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції «Освіта та наука в умовах глобальних викликів», 11-15 червня 2013 р.,

Сімферополь-Судак, – Сімферополь: Кримський інститут бізнесу, 2013. – С. 147-150.

32. Старовойт О.В. Теоретичні аспекти формування людського капіталу в системі соціально-трудових відносин / О.В. Старовойт / Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту», (м. Сімферополь, 16-17 серпня 2013 року) / Наукове об'єднання «Economics». – Сімферополь НО «Economics», 2013. – С.70-72.

33. Старовойт О.В. Поняття інноваційної культури в сучасному філософському дискурсі / О.В. Старовойт / Матеріали II міжнародної наукової конференції «Методологія та технологія сучасного філософського пізнання», (м.Одеса, 29-30 травня 2014 року), – Одеса: ПНПУ імені К.Д. Ушинського, 2014. – С. 45-46.

34. Старовойт О. Інноваційна культура особистості в освітньому просторі / О. Старовойт // Освітні інновації: філософія, психологія, педагогіка: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 3 грудня 2014 року: у 4 ч. – Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія», 2014. – Ч. 4. – 200 с. – С. 127-130.

35. Старовойт О.В. Соціально-філософські аспекти становлення інноваційної культури особистості / О.В. Старовойт // Європейська модель розвитку українського суспільства: Стратегічні пріоритети розвитку та інноваційні рішення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, Україна, 12-13 грудня 2014 року). – Одеса: ГО «Причорноморський центр досліджень проблем суспільства», 2014. – 128 с. – С. 70-73.

АНОТАЦІЇ

Старовойт О.В. Філософські засади формування інноваційної культури особистості в умовах сталого розвитку суспільства. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2016.

Дисертаційне дослідження присвячене всебічному аналізу феномену інноваційної культури, який сьогодні є визначальним у процесі формування і розвитку сучасного суспільства і особистості. Автором робиться уточнення в світлі сучасних соціально-філософських розвідок змісту понять «інновація», «інноваційна культура», при цьому суттєвими ознаками інноваційної культури визнаються креативність, творчість, новаторство, спрямованість на майбутнє. В роботі проводиться аналіз теоретико-методологічних засад вивчення інноваційної культури. Особистість при цьому розглядається і як суб'єкт, і як об'єкт інноваційної культури. Особлива увага в дисертації приділяється вивченню головних чинників формування інноваційної культури особистості в українському суспільстві. Серед таких чинників ключовими визначені: необхідність формування демократичного соціального середовища; вироблення соціальних стандартів і етики інноватики; освітня та педагогічно-психологічна підтримка процесу формування інноваційної культури особистості; правове регулювання та економічно-інвестиційне сприяння розвитку інноваційної

культури в українському суспільстві.

Ключові слова: інноваційна культура, інновація, особистість, демократичне середовище, психологічні засади, соціальні стандарти, правове регулювання, освітня політика, наука, культуротворчість.

Старовойт Е.В. Философские основания формирования инновационной культуры личности в условиях устойчивого развития общества. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора философских наук по специальности 09.00.03 – социальная философия и философия истории. – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. – Киев, 2016.

Главным фактором социальной, политической, производственной, экономической, гуманитарной и научно-образовательной конкурентоспособности любой страны в современном мире является уровень развития инновационной культуры. Именно этот уровень определяет, насколько передовыми будут достижения той или иной общественной целостности на фоне формирования глобальной цивилизации. В связи с этим, безусловной актуальностью сегодня обладает социально-философская проблематика, связанная с всесторонним изучением и анализом такого социокультурного феномена, как инновационная культура. Основой диссертационного исследования является концептуально-теоретический и категориально-методологический анализ понятия «инновационная культура», а также изучение других социальных и личностных феноменов, непосредственно связанных и взаимозависимых с данной ключевой категорией.

Особое внимание в работе уделяется проблематике личности, которая рассматривается одновременно и как субъект, и как объект инновационной культуры. Изучаются основные факторы, способствующие развитию личности в качестве субъекта инновационного мышления и действия. В то же время, важным феноменологическим и экзистенциальным фактором формирования личности современного человека является то, что он изначально попадает в социальную среду, уже обладающую определенным уровнем инновационной культуры. В связи с чем, важно создавать для индивида адекватные социально-образовательные условия для полноценной и творческой адаптации в данной среде.

Ключевой акцент в диссертационном исследовании делается на основные факторы, возможности, препятствия и противоречия формирования конкурентоспособной инновационной культуры личности в современном украинском обществе. Анализируется влияние демократизационных преобразований в украинском государстве и гражданском обществе на развитие более высокого уровня инновационной культуры населения. Также изучается существующая нормативно-правовая база, обеспечивающая социально-политическую и инвестиционно-экономическую среду для создания и внедрения инноваций. Отмечается наличие многих противоречий и общей бессистемности национального законодательства в этой сфере. Даются конкретные рекомендации относительно возможности упорядочивания,

кодификации и реформирования национального законодательства в сфере инноватики и инновационной культуры.

И наконец, важной частью исследования является теоретическая формулировка и обоснование ключевых образовательных, психологических и педагогических факторов и условий, при наличии которых можно будет надеяться на развитие инновационной культуры личности в украинском обществе. Особое внимание уделяется необходимости развития инновационно-гуманистических принципов и методик в образовательной сфере. В работе всесторонне обосновывается положение о том, что только инновационное образование способно обеспечить человека когнитивно-личностным, поисково-творческим, психологически-креативным базисом для успешной самореализации в инновационном обществе.

Ключевые слова: инновационная культура, инновация, личность, демократическая среда, психологические основания, социальные стандарты, правовое регулирование, образовательная политика, культуротворчество.

Starovoyt O.V. Philosophical foundations of person's innovative culture formation in the conditions of sustainable development society. – Manuscript.

Thesis for a doctor degree in philosophical sciences by specialty 09.00.03 – Social philosophy and philosophy of history. – National Pedagogical Dragomanov University. – Kyiv, 2016.

The thesis is devoted to a comprehensive analysis of «innovation culture» phenomenon which is decisive for the formation and development of modern society and the individual today. The author makes updating of some «innovation» and «innovative culture» terms at the light of the modern social-philosophical approaches. The main features of innovative culture creativeness, creative imagination, innovativeness, orientation on future. This paper analyzes the theoretical and methodological foundations of the study of innovation culture. The personality is considered as subject as well as an object of innovation culture. The particular attention in the thesis is paid to the study the main factors at the formation of innovative cultural identity in Ukrainian society. The identified factors are: the need for a democratic social environment; developing of social standards and ethics of innovation; educational, pedagogical and psychological support of the formation of person's innovative culture; legal regulation, economic and investment promotion of innovation culture development in Ukrainian society.

Keywords: innovation culture, innovation, personality, democratic environment, psychological principles, social standards, legal regulation, education policy, science, cultural creativity.